

REJ BREDBERI

FARENHAJT 451

**Farenhajt 451 –
temperatura na kojoj se papir
pali i sagoreva...**

Drugo izdanje

Preveo
Goran Kapetanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Ray Bradbury

FAHRENHEIT 451

Copyright © 1950 by World Editions, Inc.

Copyright renewed 1978 by Ray Bradbury

Translation copyright © 2003, 2015 za srpsko izdanje,
LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ova je, sa zahvalnošću,
posvećena
Donu Kongdonu*

SADRŽAJ

PRVI DEO

**Ognjište i
daždenvjak**

11

DRUGI DEO

Sito i pesak

83

TREĆI DEO

Sjaj plamena

129

Pogovor

187

Koda

195

O autoru

201

Ako vam daju papir na linije,
pišite uzduž.

HUAN RAMON HIMENEZ

PRVI DEO

**Ognjište i
dažddevnjak**

VOLEO JE DA SPALJUJE.

Posebno je voleo da gleda kako stvari bivaju prožderane, kako stvari crne i *menjaju se*. Držao je mesingani mlaznik, čeljust velikog pitona zanetog pljuvanjem svog otrovnog kerozina na svet, krv mu je bubnjala u glavi, a sopstvene šake podsetile su ga na ruke nekog zadivljujućeg dirigenta koji izvodi sve simfonije buktanja i paljevine da bi uništio dronjke i ugljenisane ruševine istorije. Neosetljivog temena pokrivenog šlemom, simbolično numerisanim 451, očiju punih narandžastog plamena od pomisli na ono što sledi, kresnuo je upaljač, a kuća skoči u halapljivoj vatri koja je večernje nebo raspalila u crveno i žuto i crno. Prošetao se kroz roj žiški. Više od svega želeo je da u oganj, kao u staroj šali, gurne koren belog sleza na štapiću dok uzlepetale, golubolike knjige umiru na tremu i travnjaku ispred kuće. Dok knjige lete u svetlucavim kovitima i plove na vetru potamnelom od plamena.

Montag se nacerio okrutno, onako kako se cere svi koje vatra oprlji i odbaci.

Znao je da će po povratku u požarnu stanicu možda u ogledalu namignuti sebi, putujućem zabavljaču našminkanom u crnca, čoveku obojenom nagorelom plutom.

Kasnije, kad bude legao, u mraku će osetiti da mu je vreli osmeh i dalje prikovan za mišiće. Nikad mu nije silazio s lica taj osmeh, nikad, ni za tren, otkako zna za sebe.

Okačio je svoj šlem boje crnog tvrdokrilca i uglancao ga; uredno je obesio nezapaljivu jaknu; s uživanjem se istuširao, a onda, zviždućući i s rukama u džepovima, prešao preko gornjeg sprata požarne stanice i pao kroz rupu. U poslednjem trenutku, kad je katastrofa već izgledala neizbežna, izvukao je ruke iz džepova i prekinuo pad uhvativši se za zlatnu šipku. Uz cijukavu škripu zaustavio se na prst iznad betonskog poda u prizemlju.

Izašao je iz stanice i gluvom ponoćnom ulicom stigao do stanice metroa, odakle je tihi voz na vazdušni pogon bešumno otklizio duž svog podmazanog kanala u zemlji i zatim ga izbacio, glasno othuknuvši topao vazduh, ispred žućkasto popločanog lifta što se penjao ka predgrađu.

Zanet zviždukanjem, nošen povetarcem iz lifta, ulebdeo je u miran noćni vazduh. Krenuo je ka uglu, razmišljajući jedva određeno o nečemu sasvim neodređenom. Međutim, pre nego što je stigao do ugla, usporio je kao da je vetar dunuo niotkud, kao da ga je neko pozvao po imenu.

U poslednjih nekoliko noći spopadale su ga izuzetno nejasne slutnje tačno iza tog ugla, odakle se pod svetlošću zvezda pločnik protezao nadalje ka njegovoj kući. Stalno je osećao da je neko, trenutak pre nego što će on skrenuti, već bio tu. Vazduh je zračio posebnim mirom, kao da je neko stajao za uglom, ćutke, a onda neposredno pre njegovog dolaska prosto zašao u senu i pustio ga da prođe. Možda je

njegov nos registrovao dašak parfema, možda mu je koža nadlanice ili lica osetila porast temperature na toj tački, gde bi telo neke osobe moglo nakratko da ugrije vazduh za deset stepeni.* Potpuno nerazumljivo. Kad god bi skrenuo, video bi samo beo, nepohaban, ispupčen pločnik, a jedne noći je nešto hitro možebiti i nestalo preko travnjaka, pre nego što je stigao da usredsredi pogled ili da progovori.

Međutim, večeras je usporio, gotovo stao. Njegov unutrašnji um, koji je zašao za ugao umesto njega, začu najtiši mogući šapat. Disanje? Ili je vazduh sabijen prosto zato što neko tu vrlo mirno stoji i čeka?

Skrenuo je.

Opalo jesenje lišće po pločniku okupanom mesečinom kovitlalo se tako da je devojka koja je tuda hodala izgledala skoro kao da ukočeno klizi, kao da je vetar i lišće nose napred. Glavu je napola sagnula da bi posmatrala svoje cipele kako komešaju virove lišća. Lice joj beše usko i mlečnobelo, stanište za svojevrsnu glad koja je sve dodirivala s neumornom radoznavošću. Pogled gotovo bezbojno iznenađen; crne oči toliko čvrsto uperene na svet da im nijedan pokret nije promicao. Haljina bela, puna šapata. Gotovo da je čuo pokrete njenih ruku dok je hodala, kao i beskrajno tih zvuk bele pometenosti na njenom licu kad je otkrila da je tek trenutak deli od čoveka koji stoji nasred pločnika i čeka.

Drveće je iz krošnji glasno pustilo svoju suhu kišu. Devojka stade i činilo se da će najjednom ustuknuti, ali je

* Deset Farenhajtovih podeljaka približno je jednako s pet i po Celzijusovih. (Prim. prev.)

samo posmatrala Montaga očima toliko tamnim i sjajnim i živim da se Montag osetio kao da je rekao nešto divno. Međutim, znao je da su mu se usne pokrenule tek toliko da izgovore „zdravo“, a kad mu se učinilo da su nju hipnotisali njegov daždvenjak na ruci i disk s feniksom na grudima, progovorio je ponovo:

„Naravno“, rekao je, „ti si naša nova susedka, zar ne?“

„A vi mora da ste“ – podigla je pogled sa simbolâ njegove profesije – „požarni brigadir.“ Glas joj je jenjavao.

„Čudno je što to kažeš.“

„Ja... znala bih to i žmureći“, polako je rekla.

„Šta – miris kerozina? Moja žena se stalno žali“, nasmejao se. „Ne može potpuno da se ispere.“

„Ne, ne može“, rekla je sa strahopoštovanjem.

Osetio je da ga ona obilazi, da ga okreće naglavačke, tiho ga trese i prazni mu džepove, a pritom se i ne pomera s mesta.

„Kerozin je“, reče Montag jer se tišina oteгла, „za mene čisti parfem.“

„Da li stvarno tako miriše?“

„Naravno. Zašto da ne?“

Malo je promislila o tome. „Ne znam.“ Okrenula se u pravcu njihovih kuća. „Smeta li vam da se vratim s vama? Ja sam Klaris Meklelan.“

„Klaris. Gaj Montag. Hajdemo. Zašto ovako kasno lutaš napolju? Koliko ti je godina?“

Šetali su duž posrebrenog pločnika kroz toplo-hladnu noć ispunjenu povetarcem. U vazduhu se osetio dašak svežih kajsija i jagoda, a on se osvrnu i shvati da je to sasvim nemoguće u ovo kasno doba godine.

Postojala je samo devojka koja je hodala pored njega, lica blistavog poput snega na mesečini, i znao je da ona sad pažljivo razmišlja o njegovim pitanjima i traži najbolje moguće odgovore.

„Pa“, rekla je, „imam sedamnaest godina i luda sam. Moj stric kaže da to uvek ide jedno s drugim. Kad te ljudi pitaju za godine, reče mi, uvek kaži da ti je sedamnaest i da si umobolna. Zar ovo nije divno doba noći za šetnju? Volim svašta da mirišem i svašta da gledam, a ponekad probdim celu noć šetajući se i onda posmatram izlazak sunca.“

Nastavili su da hodaju u tišini i ona napokon zamišljeno reče: „Znate, uopšte vas se ne plašim.“

Iznenadio se. „Zašto bi se plašila?“

„Mnogi se plaše. Požarnih brigadira, naime. Ali vi ste samo čovek, na kraju krajeva...“

U njenim očima video je sebe, uronjenog u dve svetlucave kapi bistre vode, tamnog i sićušnog i detaljnog – tu su i bore iznad njegovih usta, sve je tu – kao da su joj oči dva čudesna grumenčića ljubičastog ćilibara koji bi mogli da ga zarobe i zauvek očuvaju. Njeno lice, sada izloženo njegovom pogledu, beše krhak mlečni kristal osvetljen iznutra, blago i postojano. Nije to bila histerija električne lampe nego – šta? Nego začuđujuće ugodan i redak i pomalo laskav zrak sveće. Jednom, dok je bio mali, nestalo je struje, pa je njegova majka našla i upalila poslednju sveću; nakratko se oduvala prašina sa zaborava, nakratko je svetlost prostoru srubila ogromne dimenzije i udobno ga ušuškala oko njih, majke i sina, samih u kući, preobraženih nadom da struja neće doći baš tako skoro...

A onda je Klaris Meklelan rekla:

„Smem li da vas pitam? Kada ste postali brigadir?“

„U dvadesetoj, pre deset godina.“

„Da li ikada *čitajte* knjige koje spaljujete?“

Nasmejao se. „To je protivzakonito!“

„Oh! Naravno.“

„Dobar je to posao. Ponedeljkom spali Milejevu, sredom Vitmena, petkom Foknera, spali ih u pepeo, a onda spali i pepeo. To je naša zvanična krilatica.“

Još su malo odmakli, kad je devojka rekla: „Je li tačno da su u davna vremena požarni brigadiri *gasili* vatru umesto da je pale?“

„Ne. Kuće *nikad* nisu bile zapaljive, veruj mi na reč.“

„Čudno. Jednom sam čula da su nekada davno u kućama nesrećnim slučajem izbijali požari i da su brigadiri bili dužni da *zaustavljaju* vatru.“

Nasmejao se.

Brzo ga je pogledala. „Zašto se smejete?“

„Ne znam.“ Ponovo se zasmejao, pa prestao. „Zašto?“

„Smejete se kad se ne šalim i odgovarate istog časa. Nikad ne promislite o onome što vas pitam.“

Montag stade. „*Stvarno* si čudna“, reče posmatrajući je. „Zar nemaš nimalo poštovanja?“

„Ne želim da vas vređam. Samo mnogo volim da posmatram ljude, valjda.“

„Pa zar ti ovo *ništa* ne znači?“ Lupnuo se po broju 451 zašivenom za rukav boje ćumura.

„Da“, šapnu devojka. Ubrzala je korak. „Jeste li ikad posmatrali mlazne automobile kako tamo dole jure bulevarima?“

„Menjaš temu!“

„Ponekad mi se čini da vozači ne znaju šta je trava, šta je cveće, zato što ih nikad ne odgledaju polako“, rekla je. „Ako vozaču pokažete zelenu mrlju: O, da!, rekao bi, to je trava! Ružičasta mrlja! To je ružičnjak! Bele mrlje su kuće. Smeđe mrlje su krave. Moj stric je jednom sporo vozio auto-putem. Vozio je šezdeset kilometara na sat i odležao u zatvoru dva dana. Zar to nije smešno, a i tužno?“

„Suviše razmišljaš“, uznemireno reče Montag.

„Retko gledam 'sobne zidove', retko idem na trke ili u Zabavne parkove. Valjda zato i imam mnogo vremena za lude misli. Jeste li na periferiji grada videli reklamne panoe od šezdeset metara? Jeste li znali da su reklamni panoi nekad bili dugački samo šest metara? Međutim, kola su počela da jure strašno brzo, pa su reklame morale da se produže kako bi ljudi stigli da ih odgledaju.“

„Nisam to znao!“ Montag se naglo zasmija.

„Kladim se da znam još ponešto što vi ne znate. Ujutru na travi ima rose.“

U trenutku nije mogao da se seti da li to zna ili ne zna, i prilično se uzrujao.

„A ako pogledate gore“ – klimnula je glavom prema nebu – „videćete čoveka na Mesecu.“

Odavno nije pogledao u nebo.

Ostatak puta prešli su u svako u svojoj tišini, ona u zamišljenoj, on u nekakvoj stegnutoj i neugodnoj, iz koje ju je streljao optužujućim pogledima. Kad su stigli do njene kuće, sva su svetla bila popaljena.

„Šta se dešava?“ Montag je retko imao prilike da vidi toliko osvetljenu kuću.

„Oh, to samo moja majka, otac i stric sede i razgovaraju. To vam je isto kao da su pešaci, samo ređe. Mog strica su još jednom hapsili – jesam li vam rekla? – zato što je bio pešak. Oh, mi smo *potpuno* čudni.“

„Ali o čemu razgovarate?“

Sad se ona nasmejala. „Laku noć!“ Krenula je stazom do vrata. Onda kao da se nečega setila, pa se vratila da ga pogleda začuđeno i radozvalo. „Jeste li srećni?“, reče.

„Jesam li *šta*?“, viknuo je.

Međutim, otišla je – otrčala u mesečinu. Za sobom je tiho zatvorila vrata.

„Srećan! Kakva besmislica.“

Prestao je da se smeje.

Zavukao je ruku u prorez na vratima svoje kuće i dopustio im da prepoznaju njegov dodir. Kliznula su u stranu.

Naravno da sam srećan. Šta joj samo bi? *Nisam?*, upitao je tihe sobe. Zastavši, osmotrio je rešetku ventilacionog otvora u predvorju i najednom se setio da se nešto krilo iza te rešetke, nešto je sada, po svojoj prilici, virilo odatle. Brzo je skrenuo pogled.

Kakav čudan susret u čudnoj noći. Nikad nije doživeo ništa slično, osim jednog popodneva pre godinu dana, kad je sreo jednog starca u parku i *porazgovarao* s njim...

Montag odmahnu glavom i pogleda prazan zid. Na njemu zateče devojčino lice, zaista jako lepo u sećanju: u stvari, zapanjujuće. Imala je vrlo usko lice nalik brojčaniku malog časovnika, jedva vidljivom u mračnoj sobi kad se u gluvo doba probudite da vidite koliko je sati, a on vam

pokaže sate, minute i sekunde, beličasto ćutljiv i sjajan, sav uveren i siguran u ono što mora da saopšti o noći koja hitro juri ka još gušćoj tami, ali i ka novom jutru.

„Šta?“, upita se Montag o tom svom drugom ja, o podsvesnom idiotu koji je s vremena na vreme brbljao unao-kolo, potpuno nepodređen volji, navici i savesti.

Ponovo je pogledao zid. Kako joj samo lice podseća na ogledalo. Nemoguće; jer koliko ljudi znate koji odražavaju vašu sopstvenu svetlost? Ljudi su češće – potražio je poređenje, našao ga u svojoj profesiji – baklje, samo bukte dok ne zgasnu. Koliko su retko ljudska lica otimala i bacala vam natrag vaš sopstveni izraz, vašu najdublju uzdrhtalu misao?

Kakvu je samo neverovatnu moć poistovećivanja devojka imala; poput vatrenog gledaoca neke marionetske predstave, predviđala je svaki treptaj kapka, svaki pokret ruke, svaki trzaj prsta časak pre nego što će se odigrati. Koliko su se dugo šetali? Tri minuta? Pet? A sada to izgleda veoma dugo. Kako je samo ogromna bila njena pojava na sceni pred njegovim očima; koliku je senku samo bacila na zid svojim vitkim telom! Osećao je da bi, kad bi ga zasvrbelo oko, ona trepnula. Kad bi mu se mišići vilice neosetno istegnuli, ona bi zevnula znatno pre njega.

Pa stvarno, prođe mu kroz glavu, kad bolje razmislim, skoro kao da me je čekala tamo na ulici, u ovo đavolski kasno doba noći...

Otvorio je vrata spavaće sobe.

Kao da je ušao u hladnu mermernu sobu mauzoleja nakon zalaska meseca. Potpuna tama, nikakav nagoveštaj

srebrnog spoljnog sveta, prozori čvrsto zatvoreni, odaja slična grobu u koji nijedan zvuk velikog grada ne može da prodre. Soba nije bila prazna.

Oslušnuo je.

Tihi plesni napev, nežan poput zujanja komarca, električni mrmor ose skrivene u osobenom ružičastom toplom gnezdru. Muzika dovoljno glasna da se melodija gotovo tačno razabere.

Osetio je da mu osmeh klizi s lica, da se topi, savija sam preko sebe kao koža puna sala, kao sirovina fantastične sveće što je gorela predugo, pa sad zanemoćava i gasi se. Tama. Nije bio srećan. Nije bio srećan. Izgovorio je te reči sebi u bradu. Shvatio je da je to pravo stanje stvari. Sreću je nosio kao masku, koju mu je devojka otela i otrčala preko travnjaka, a da pokuca na njena vrata i traži je nazad – ne može.

Ne paleći svetlo, zamišljao je kako izgleda ova soba. Njegova žena protegnuta na krevetu, otkrivena i hladna kao leš izložen u otvorenom kovčegu, očiju nepokretnih, prikovanih za tavanicu nevidljivim čeličnim nitima. U ušima joj male Školjke, duboko ugurani sićušni radio-čepići, i elektronski okean zvuka, muzike i govora i muzike i govora, koji zapljuskuje obale njenog besanog uma. Soba je zaista bila prazna. Svake noći talasi su dolazili i odnosili je na velikim plimama zvuka, odvlačili prema jutru nju i njene širom otvorene oči. Nije prošla nijedna noć u poslednje dve godine da Mildred nije zaplivala tim morem, da nije radosno zaranjala u njega i po tri puta.

U sobi je bilo hladno, ali je uprkos tome osetio da ne može da diše. Nije hteo da razmakne zavese i otvori zasta-kljena vrata, jer nije želeo da mesečina uđe u sobu. Zato

je, osećajući se kao čovek koji će u narednih sat vremena umreti zbog nedostatka vazduha, napipao put do svog otvorenog, odvojenog i stoga hladnog kreveta.

Neposredno pre nego što je stopalom udario predmet na podu, znao je da će ga udariti. Prilično je to ličilo na osećaj koji je iskusio kad je skrenuo za ugao i zamalo oborio devojkicu. Njegova stopala slala su vibracije u prostor i primila odjek od male prepreke koja im se našla na putu u samom trenutku zamaha. Stopalo je udarilo. Predmet tupo odzvoni i skliznu u pomrčinu.

Stao je sasvim pravo i oslušnuo osobu na zamračenom krevetu u potpuno bezobličnoj noći. Dah se iz nozdrva krao toliko slabašno da je prizivao samo najudaljenije okrajke života: listić, crno pero, usamljenu vlas.

Nije još želeo spoljnu svetlost. Izvukao je upaljač, dodirnuo daždevnjaka izgraviranog na srebrnom disku, kresnuo...

Dva mesečeva kamena pogledala su ga u svetlosti njegove male priručne vatre; dva bleđa mesečeva kamena zaronjena na dno bistrog potoka, preko kojih je život tekao ne dotičući ih.

„Mildred!“

Lice joj beše snežno ostrvo koje, čak i da kiša padne na njega, ne bi osetilo kapi; čak i da ga oblaci pomaze svojim prolaznim senkama, ne bi osetilo koprenu. Nije bilo ničega osim pevušenja majušnih osa u čvrsto zapušenim ušima, ničega osim staklenih očiju, udisanja i izdisanja, tihog, klonulog, osim udisanja i izdisanja kroz nozdrve, nezainteresovane da li im se vazduh primiće ili otima, otima ili primiće.

Oboreni predmet zasjao je pod ivicom njegovog kreveta. Kristalna bočica sredstva za spavanje, u kojoj je tog dana bilo trideset tableta, sada je otvorena i prazna ležala na podu, osvetljena bledim plamičkom.

Dok je stajao, nad kućom je nebo zavrištalo. Čulo se zaglušujuće paranje, kao da su dve divovske ruke pokidale petnaest hiljada kilometara crnog konca duž šava. Montag se raspolutio. Grudi su mu se zdrobile i raspale. Mlazni bombarderi preleću, preleću, preleću, jedan dva, jedan dva, jedan dva, šest aviona, devet aviona, dvanaest aviona, jedan i jedan i jedan i još jedan i još jedan i još jedan, izurlali su sve njegove krike. Otvorio je usta i pustio letelice da mu vrište kroz ogoljene zube. Kuća se zatresla. Vatra mu se ugasila u ruci. Mesečevo kamenje je nestalo. Naslutio je da mu ruka grabi telefon.

Mlaznjaci su otišli. Osetio je da mu se usne kreću, da krzaju mikrofon slušalice. „Hitnu pomoć.“ Užasan šapat.

Stekao je utisak da su se zvezde smrvile od zvuka crnih bombardera i da će ujutru zemlja osvanuti pokrivena njihovim prahom nalik čudnom snegu. Upravo je to bila njegova idiotska misao dok je drhteći stajao u mraku i puštao svoje usne da se beskrajno kreću.

Imali su tu mašinu. Zapravo, imali su dve mašine. Jedna vam je uklizavala u stomak kao crna kobra niz akustičan bunar, u potrazi za starom vodom i starim vremenima nakupljenim na dnu. Ispijala je zelenu materiju, sporo uzavreću, i ispuštala je na vrhu. Je li pila i tamu? Je li isisavala sve otrove nagomilane s godinama? Hranila se ćutke, uz

povremen zvuk unutrašnjeg gušenja i slepe potrage. Imala je Oko. Bezlični rukovalac mašinom mogao je, pomoću posebnog optičkog šlema, da se zagleda u dušu osobe kojoj je pumpao stomak. Šta je Oko videlo? Nije rekao. Gledao je, ali nije video šta Oko vidi. Cela operacija prilično je ličila na kopanje jarka u dvorištu. Žena na krevetu bila je tek čvrsta naslaga mermera na koju su naleteli. Nema veze, idi dalje, nabij burgiju, zamalteriši prazninu, ako praznina uopšte može da se izvuče pulsom zmijolike sisaljke. Rukovalac je stajao i pušio cigaretu. I druga mašina je radila.

Drugom mašinom rukovao je podjednako bezličan tip u crvenkastosmeđem zaštitnom odelu otpornom na mrlje. Ta mašina ispumpavala je svu krv iz tela i nadomeštala je svežom krvlju i serumom.

„Moramo da ih očistimo s obe strane“, rekao je rukovalac, stojeći nad nemom ženom. „Nema svrhe da se sređuje stomak ako se ne očisti krv. Ako ostavite sve to u krvi, krv onda izudara mozak kao malj, zviz, nekoliko hiljada puta i mozak se prosto preda, prosto otkaže.“

„Prekinite!“, reče Montag.

„Samo kažem“, reče rukovalac.

„Jeste li gotovi?“, reče Montag.

Isključili su mašine. „Gotovi smo.“ Njegov bes nije ih čak ni dotakao. Dim im se komešao oko nosa i ulazio im u oči, a nisu ni treptali ni škiljili. „Pedeset dolara.“

„Prvo, zašto mi ne kažete da li će joj biti dobro?“

„Naravno, biće joj dobro. Sve loše stvari spakovali smo u ovaj naš kofer, tako da više ne mogu da joj naude. Kao što rekoh, izvadi se staro, stavi se novo i sve u redu.“

„Nijedan od vas nije lekar. Zašto iz Hitne nisu poslali lekara?“

„Dođavola!“ Cigareta se mrdnula na rukovaočevoj usni. „Ovakvih slučajeva imamo devet ili deset svake noći. Učestali su od pre nekoliko godina, a tada su i napravljene posebne mašine. Naravno, optičko sočivo je novo; ostalo je prastaro. Ne treba vam lekar za ovakav slučaj; samo vam trebaju dva majstora da počiste problem za pola sata. Čujte“ – krenuo je ka vratima – „moramo da idemo. Upravo smo dobili novi poziv kroz stari dobri radio-čepić. Deset ulica odavde. Još je neko skočio s bočice s pilulama. Javite nam se ako bude potrebe. Pružite joj mira. Dali smo joj kontrasedativ. Probudiće se gladna. Pozdrav.“

I tada ljudi s cigaretama među ravnim usnama, ljudi s očima pustinjske otrovnice, uzeše svoj tovar uređajâ i crevâ, svoj sanduk tečne melanholije i guste, tamne, bezimene sluzi, i odoše.

Montag se skljojao u fotelju i pogledao ženu. Oči joj sad behu zatvorene, nežno sklopljene, i on pruži ruku da oseti toplinu daha na dlanu.

„Mildred“, najzad je rekao.

Ima nas previše, pomislio je. Ima nas milijarde, a to je previše. Niko ne poznaje nikoga. Neznanci te obeščašćuju. Neznanci ti kidaju srce iz grudi. Neznanci ti uzimaju krv. Blagi bože, *ko* su ovi ljudi? Nisam ih video nikad u *životu!*

Prošlo je pola sata.

Novi krvotok ove žene je, izgleda, obnovio i nju. Obrazi su joj sada bili vrlo rumeni, usne veoma sveže i jarko obojene, meke, opuštene. U njoj je nečija tuđa krv. Kamo sreće da je i nečije tuđe meso i mozak i sećanje. Kamo sreće

da su mogli i njen um da odnesu na hemijsko čišćenje i isprazne mu džepove i napare ga i očiste ga i ponovo srede i vrata sutra ujutru. Kamo sreće...

Ustao je, razmaknuo zavese i širom otvorio vrata, da pusti noćni vazduh u sobu. Bilo je dva sata ujutru. Je li se sve odigralo samo pre sat vremena, Klaris Meklelan na ulici, njegov dolazak, udarac nogom u kristalnu bočicu? Svega jedan sat, ali je svet uspeo da se istopi i da se ponovo rodi u novom i bezbojnom obliku.

Preko travnjaka boje mesečine, iz kuće, dopirao je smeh: Klaris, njen otac, njena majka i stric, koji se uvek smešio tako tiho i ozbiljno. Smejali su se iznad svega opušteno i srdačno i nimalo usiljeno, u kući još uvek osvetljenoj u ovo kasno doba, dok su se sve ostale držale u tami. Montag je čuo glasove kako razgovaraju, razgovaraju, razgovaraju, daju, uzimaju, tkaju, pretkivaju svoju hipnotičku paučinu.

Montag izađe kroz zastakljena vrata i pređe preko travnjaka potpuno nehotično. Stao je u tamu ispred pričljive kuće i pomislio da bi možda čak mogao i da kucne na vrata i šapne: „Pustite me da uđem. Neću govoriti ništa. Samo želim da slušam. Šta vi to govorite?“

Međutim, samo je stajao tu, na zimi, lica sledenog u masku, i slušao kako muški glas (stričev?) korača bez žurbe:

„Pa, na kraju krajeva, ovo je era papirnih maramica. Izduvaj nos u osobu, zgužvaj je, baci je u šolju, uzmi drugu, duni, zgužvaj, baci. Svako kusa svačiji tuđ kolač. Kako i možeš da navijaš za domaći tim kad nemaš čak ni program niti znaš imena igrača? Kad smo kod toga, koje su im boje dresovi kad izađu na teren?“

Montag se vratio u svoju kuću, ostavio vrata širom otvorena, pogledao kako je Mildred, pažljivo je ušuškao, a onda legao s mesecom na obrazima i namrštenom brazdom na čelu, očiju punih srebrne mreke od prečišćene mesečine.

Jedna kišna kap. Klaris. Još jedna kap. Mildred. Treća. Stric. Četvrta. Večerašnji požar. Jedan, Klaris. Dva, Mildred. Tri, stric. Četiri, vatra. Jedan, Mildred, dva, Klaris. Jedan, dva, tri, četiri, pet, Klaris, Mildred, stric, vatra, tablete za spavanje, ljudi papirne maramice, tuđ kolač, duni, zgužvaj, baci, Klaris, Mildred, stric, vatra, tablete, maramice, duni, zgužvaj, baci. Jedan, dva, tri, jedan, dva, tri! Kiša. Oluja. Stric se smeje. Grom se prolama. Ceo svet je potopljen. Vatra kulja iz vulkana. Sve se u tečnom urliku i nabujaloj matici sliva prema jutru.

„Ništa više ne znam“, rekao je i pustio da mu se romboidna tableta za spavanje otopi na jeziku.

U devet ujutru Mildredin krevet bio je prazan.

Montag hitro ustade uzburanog srca, otrča niz predvorje i stade pred kuhinjskim vratima.

Dvopek iskoči iz srebrnog tostera. Zgrabila ga je paukolika metalna ruka i umočila u istopljen maslac.

Mildred je posmatrala kako joj dvopek stiže na tanjir. U oba uha uvukle su joj se elektronske pčele, koje su zujale od jutra do sutra. Iznenada je podigla pogled, ugledala ga i klimnula glavom.

„Jesi li dobro?“, upita je.

Ona je bila stručnjak za čitanje s usana, nakon desetogodišnjeg rada u fabrici radio-čepića *Školjka*. Ponovo

je klimnula. Namestila je toster da škljocka oko novog komada hleba.

Montag sede.

Njegova žena reče: „Ne znam *zašto* sam ovoliko gladna.“

„Ti...“

„*Gladna* sam.“

„Sinoć“, zaustio je.

„Nisam dobro spavala. Grozno se osećam“, rekla je. „Bože, kako sam gladna. Ne shvatam.“

„Sinoć...“, ponovo je rekao.

Letimično je osmotrila njegove usne. „Šta sinoć?“

„Zar se ne sećaš?“

„Čega? Jesmo li priredili raspusnu zabavu, možda? Kao da sam mamurna. Bože, gladna sam. Ko je bio ovde?“

„Nekoliko ljudi“, rekao je.

„To sam i mislila.“ Žvakala je svoj dvopek. „Boli me stomak, ali sam gladna kao nikad. Nadam se da nisam napravila neku glupost na zabavi.“

„Nisi“, tiho je rekao.

Paukoliki toster prineo mu je komad zamašćenog hleba. Uhvatio ga je u ruku i osetio se primoran.

„Ti baš i ne izgledaš nešto posebno“, rekla je njegova žena.

Kasnije po podne padala je kiša, a ceo svet je postao tamno-siv. Stajao je u predvorju svoje kuće i stavljao značku s plamenim narandžastim dažddevnjakom. Dugo je zurio u otvor za klimatizaciju vazduha. Njegova žena je u TV sobi prestala da čita svoj scenario tek toliko da podigne pogled. „Hej“, rekla je. „Ovaj čovek *razmišlja!*“

„Da“, rekao je. „Hteo sam da razgovaram s tobom.“
Zastao je. „Sinoć si popila sve pilule iz bočice.“

„Oh, ne bih ja to uradila“, rekla je iznenađena.

„Bočica je bila prazna.“

„Ne bih uradila tako nešto. Zašto bih to uradila?“, rekla je.

„Možda si uzela dve pilule, pa zaboravila, pa uzela još dve, pa ponovo zaboravila, pa uzela opet dve, a onda si se toliko omamila da nisi stala dok nisi popila trideset ili četrdeset komada.“

„Dodavola“, rekla je, „zbog čega bih uradila takvu budalaštinu?“

„Ne znam“, rekao je.

Očigledno je sve vreme čekala da on ode. „Nisam to uradila“, rekla je. „Ni govora.“

„U redu, ako tako kažeš“, rekao je.

„To je rekla i ona gospođa.“ Vratila se scenariju.

„Šta ima danas po podne?“, umorno je zapitao.

Više nije dizala pogled sa scenarija. „Pa, ovaj komad počinje na međuzidnoj mreži za deset minuta. Ulogu sam jutros dobila poštom. Bila sam poslala neke kupone. Sad pišu scenarija u kojima nedostaje jedna uloga. To je nova ideja. Ovde nedostaje domaćica, a to sam ja. Kad dođe vreme za izostavljene replike, svi me pogledaju sa tri zida, a ja izgovorim tekst. Evo, na primer, čovek kaže: 'Šta misliš o ovoj ideji, Helen?' I onda me pogleda dok sedim ovde, nasred scene, vidiš? A ja kažem, ja kažem...“ Zastala je i prstom prevukla preko scenarija. „'Mislim da je dobra!' Onda oni nastavljaju s predstavom, sve dok on ne kaže: 'Slažeš li se s ovim, Helen?', a ja kažem: 'Naravno!' Zar to nije zabavno, Gaju?“

Stajao je u predvorju i gledao je.

„Baš je zabavno“, rekla je.

„O čemu komad govori?“

„Upravo sam ti rekla. Likovi se zovu Bob i Rut i Helen.“

„Oh.“

„Zaista je zabavno. Biće još zabavnije kad budemo imali novca i za četvrti zid. Šta misliš, kad ćemo prištedeti i skloniti četvrti zid da bismo stavili i četvrti TV zid? Košta samo dve hiljade dolara.“

„To je trećina moje godišnje plate.“

„Samo dve hiljade dolara“, odvrtila je. „A ja mislim da me ti ponekad ne shvataš ozbiljno. Da imamo četvrti zid – pa, izgledalo bi da ova soba uopšte ne pripada nama, nego svakojakim egzotičnim ljudima. Možemo da se odrekemo koječega.“

„Već se odričemo koječega da bismo otplatili treći zid. Stavili smo ga pre samo dva meseca, sećaš li se?“

„I to je sve?“ Netremice se zagledala u njega. „Pa, doviđenja, dragi.“

„Doviđenja“, reče. Zatim stade i okrete se. „Je li kraj srećan?“

„Nisam još dotle stigla.“

Prišao je, pročitao poslednju stranicu, klimnuo glavom, savio scenario i vratio joj ga. Izašao je iz kuće na kišu.

Kiša je slabila, a posred pločnika hodala je devojka, uspravljene glave, lica poškropljenog s nekoliko kapi. Nasmešila se Montagu kad ga je videla.

„Zdravo!“

Otpozdravio je, a potom rekao: „Šta sad smerlaš?“

„I dalje sam luda. Kiša je prijatna. Volim da se šetam po kiši.“

„Mislim da mi se to ne bi svidelo“, rekao je.

„Možda i bi, ako probate.“

„Nikad nisam.“

Olizala je usne. „Kiša je čak i ukusna.“

„I šta, ideš tako unaokolo i sve probaš po jedanput?“, upitao je.

„Ponekad i dvaput.“ Spustila je pogled na nešto što je držala u ruci.

„Šta ti je to?“, upitao je.

„To je, rekla bih, jedan od poslednjih maslačaka ove godine. Nisam ni očekivala da ću ga ovako kasno naći na travnjaku. Jeste li ikad čuli da se podbradak trlja maslačkom? Pogledajte.“ Dodirnula se cvetom po bradi, kroz smeh.

„Čemu to?“

„Ako se boja skine, znači da sam zaljubljena. Je li se skinula?“

Nije mogao da uradi ništa drugo sem da pogleda.

„Pa?“, rekla je.

„Žuta si pod bradom.“

„Lepo! Sad da vidimo *vas*.“

„Neće uspeti.“

„Evo.“ Pre nego što je stigao da se pomeri, stavila mu je maslačak pod bradu. Ustuknuo je, a ona se nasmejala.

„Budite mirni!“

Virnula mu je pod bradu i namrštila se.

„Dakle?“, rekao je.

„Kakva sramota“, rekla je. „Niste zaljubljeni ni u koga.“

„Da, jesam!“

„Ne vidi se.“

„Jesam, veoma sam zaljubljen!“ Pokušao je da se seti lica uz koje bi vezao te reči, ali lice nije postojalo. „Jesam!“

„Oh, molim vas, ne gledajte tako.“

„U pitanju je maslačak“, rekao je. „Sve si potrošila na sebe. Zato kod mene ne uspeva.“

„Naravno, sigurno je to. Oh, sad sam vas uznemirila, vidim da jesam; žao mi je, zaista mi je žao.“ Dodirnula ga je po laktu.

„Ne, ne“, brzo je rekao, „dobro sam.“

„Moram da pođem, zato odmah recite da mi opraštate. Ne želim da se ljutite na mene.“

„Nisam ljut. Ali uznemiren jesam.“

„Sad moram da pođem kod svog psihijatra. *Teraju* me. Stalno izmišljam šta ću da mu kažem. Ne znam šta on misli o meni. Kaže da imam normalnu tikvu! A ja mu dajem da se zabavlja ljuštenjem kore s nje.“

„Sklon sam da verujem da ti treba psihijatar“, reče Montag.

„Ne mislite tako.“

Duboko je udahnuo, pa izdahnuo, i na kraju rekao: „Ne, ne mislim tako.“

„Psihijatar hoće da zna zašto izlazim i šetam se po šumi i posmatram ptice i skupljam leptire. Pokazaću vam svoju zbirku jednog dana.“

„Dobro.“

„Žele da znaju kako trošim vreme. Kažem im da ponekad samo sedim i *razmišljam*. Ali neću da im kažem o čemu. Hoće da iskoče iz kože zbog mene. A ponekad im kažem da

volim da zabacim glavu, evo ovako, i da puštam kišu da mi pada u usta. Ima ukus baš kao vino. Jeste li je ikad probali?“

„Ne, ja...“

„Oprostili ste mi, zar ne?“

„Da.“ Promislio je o tome. „Da, jesam. Boga pitaj zašto. Čudna si, izazivaš nervozu, a ipak ti je lako oprostiti. Kažeš da imaš sedamnaest godina?“

„Pa – sledećeg meseca.“

„Baš čudno. Baš neobično. Moja žena ima trideset, a ipak, *ti* ponekad izgledaš mnogo starija. Ne mogu na to da se naviknem.“

„I vi ste čudni, gospodine Montaže. Ponekad čak i zaboravim da ste požarni brigadir. E sada, smem li ponovo da vas naljutim?“

„Hajde.“

„Kako je počelo? Kako ste tu dospeli? Kako ste odabrali svoj posao i kako vam je on uopšte i pao na pamet? Vi niste kao ostali. Videla sam ih nekoliko; *znam* da niste. Vi me gledate kad govorim. Kad sam sinoć rekla nešto o Mesecu, pogledali ste u Mesec. Ostali to nikad ne bi uradili. Ostali bi otišli i ostavili me da govorim. Ili bi mi zapretili. Niko više nema vremena ni za koga drugog. Vi ste jedan od malobrojnih koji me trpe. Zato i mislim da je vrlo čudno što ste brigadir. Nekako vam to ne pristaje.“

Osetio je da mu se telo deli na vrelo i hladno, na meko i tvrdo, na uzdrhtalo i mirno, i da se dve polovine taru jedna o drugu.

„Bolje požuri na sastanak“, rekao je.

I tako je otrčala, ostavivši ga da stoji na kiši. Pokrenuo se tek znatno kasnije.

A onda je vrlo polako, u hodu, zabacio glavu pod kišom, samo na nekoliko časaka, i otvorio usta...

Mehanički Ker besano je snio i beživotno živeo okružen nežnim zujanjem, nežnim vibriranjem, blagim osvetljenjem svoje kućice u mračnom uglu požarne stanice. Prigušena svetlost prvog sata po ponoći, mesečina sa širokog neba, opsečena velikim prozorom, tu i tamo je dodirivala mesing i bakar i čelik jedva primetno uzdrhtale zveri. Svetlost je palacala po komadićima rubinskog stakla i po osetljivim kapilarnim dlakama na najlonskoj oblozi nozdrva treperavog stvorenja, a pod njim se osam paukolikih nogu raširilo na gumiranim šapama.

Montag skliznu niz mesinganu šipku. Izašao je napolje da pogleda grad. Oblaci su se potpuno razišli, pa je zapalio cigaretu, ušao unutra i pognuo se da pogleda Kera. Ovaj je ličio na veliku bubu koja je na nekom polju gde je med pun otrovne mahnitosti i ludila i košmara prekrcala telo tim prejakim nektarom, a sada snom izbacuje zlo iz sebe.

„Zdravo“, šapnuo je Montag, iznova opčinjen mrtvom zveri, živom zveri.

U noćima punim dosade, što će reći u svim noćima, ljudi bi sišli niz mesinganu šipku, namestili kombinaciju u Kerovom mirisnom čulnom sistemu i u suteran stanice pustili pacove, ponekad i piliće, ponekad i mačke koje su ionako morali da udave, pa bi se kladili na to koju će mačku ili pile ili pacova Ker uhvatiti pre drugih. Tri sekunde nakon što se životinje puste igra bi bila gotova: pacov, mačka ili pile bili bi uhvaćeni na pola suterena i

nežno stegnuti umirujućim šapama, a onda bi se šuplja čelična igla od deset centimetara zarila iz Kerove njuške i ubrizgala velike doze morfijuma ili prokaina. Pion bi potom bio bačen u peć za smeće. I počinjala bi nova partija.

Montag je tokom igara uglavnom ostajao na spratu. Pre dve godine se bio kladio s najboljima, izgubio nedeljnu platu i istrpeo Mildredin ludački bes, otelotvoren u venama i čirevima. Međutim, sada je noću ležao na svom krevetu, licem okrenut ka zidu, slušao salve smeha u suterenu, klavirski trk pacovskih nogu, violinsko cijukanje miševa i moćnu, senovitu, pokretljivu tišinu Kera dok kao noćni leptir iskače na neumereno svetlo, nalazi i hvata svoju žrtvu, zabada iglu i vraća se u svoju kućicu da umre kao da mu je pritisnut prekidač.

Montag mu dodirnu njušku.

Ker zarezha.

Montag odskoči.

Ker se napola podigao u kućici i pogledao ga plavoze-lenim neonskim trepetom u iznenada aktiviranim očnim jabučicama. Opet je sumnjičavo zarezao čudnom grebućom kombinacijom električnog pištanja, cvrčanja ulja, struganja metala, okretanja zardalih i prastarih zupčanika.

„Ne, ne, mali“, reče Montag, a srce mu je udaralo.

Video je dva centimetra srebrne igle kako se protežu u vazduh, vraćaju, protežu, vraćaju. Režanje je ključalo u zveri dok ga je posmatrala.

Montag se odmače. Ker je iskoračio iz kućice. Montag jednom rukom dogradi mesinganu šipku. Reagovala je, kliznula naviše i tiho ga provela kroz tavanicu. Spustio je noge na poluosvetljeni pod gornjeg sprata. Drhtao je, lice

mu je bilo zelenobelo. Dole je Ker ponovo legao na svojih osam neverovatnih nogu insekta i počeo da zuji u sebi, a u složene oči vratio mu se mir.

Montag je stajao pored rupe, puštajući strahove da nestanu. Četiri čoveka za kartaškim stolom u uglu iza njega brzo ga pogledaše, ali ne rekoše ništa. Konačno je samo čovek s kapetanskom kapom i znakom feniksa na njoj, s kartama u koščatoj ruci, radoznalo dobacio s drugog kraja dugačke sobe.

„Montaže...?“

„Ne sviđam mu se“, rekao je Montag.

„Kome, Keru?“ Kapetan se zagledao u svoje karte. „Pričaš svašta. Nema kod njega sviđanja niti nesviđanja. On samo 'funkcioniše'. Baš kao na času balistike. Njegovu putanju planiramo mi. On je samo prati. Sam cilja, sam se vraća u kućicu, sam se gasi. Čista gomila bakarnih žica, akumulatora i struje.“

Montag proguta knedlu. „Njegovi računari mogu da se nameste na svaku kombinaciju: toliko i toliko aminokiselina, toliko i toliko sumpora, toliko i toliko mlečne masti i hidroksida. Je li tako?“

„Svi to znamo.“

„A hemijski odnosi i postoci svih zaposlenih u ovoj stanici čuvaju se u glavnom dosijeu u prizemlju. Neko s lakoćom može da upiše delimičnu kombinaciju u Kerovo 'pamćenje', recimo samo udeo aminokiselina. To bi objasnilo njegovo malopredašnje ponašanje. Reakciju prema meni.“

„Dodavola“, rekao je kapetan.

„Razdražio se, ali nije potpuno pobesneo. Taman toliko 'pamćenja' da zareži kad ga dodirnem.“

„Ko bi uradio tako nešto?“, upita kapetan. „Ovde nemaš neprijatelja, Gaju.“

„Nijednog otvorenog.“

„Sutra će naši tehničari pogledati Kera.“

„Nije ovo prvi put da mi preti“, reče Montag. „Prošlog meseca se to desilo dvaput.“

„Sredićemo ga. Ne brini.“

Međutim, Montag se nije pomerio, nego je samo stajao i razmišljao o ventilacionoj rešetki kod kuće i onome što se krilo iza nje. Ako je neko u stanici znao za ventilator, zar ne bi onda „rekao“ Keru...?

Kapetan priđe rupi i upitno pogleda Montaga.

„Samo se pitam“, reče Montag, „o čemu Ker misli noćima, tamo dole. Da li zaista postaje živ? Od toga me hvata jeza.“

„On ne misli ništa što ne želimo da misli.“

„To je tužno“, tiho reče Montag, „jer u njega trpamo samo lov i potragu i ubijanje. Kakva grehota što ne poznaje ništa drugo.“

Biti tiho frknu. „Dođavola! To je vrlo stručno napravljen uređaj, dobra puška koja ume da donese sopstvenu metu i da garantovano pogodi svaki put.“

„Upravo zato“, reče Montag, „ne želim da postanem njegova sledeća žrtva.“

„Zašto? Zbog nečega ti savest nije čista?“

Montag hitro podiže pogled.

Biti je stajao ispred njega i prodorno ga gledao, a onda je otvorio usta i zasmejao se, veoma tiho.

Jedan dva tri četiri pet šest sedam dana. Kad god bi izašao iz kuće, Klaris je bila tu negde napolju. Jednom ju je video kako otresa orahe, jednom je sedela na travnjaku i plela plavi džemper, tri ili četiri puta je na svom tremu zatekao buket poznog cveća, ili šačicu kestenova u vrećici, ili jesenje lišće uredno pribodeno za beli papir i čiodom zakačeno na njegova vrata. Svaki dan se Klaris šetala s njim do ugla. Jednom je padala kiša, sutradan je bilo vedro, narednog dana je duvao jak vetar, dan nakon toga bio je blag i miran, a sledeći je ličio na letnju pećnicu, pa je Klaris do kraja popodneva sasvim izgorela.

„Zašto mi se čini“, rekao je jednom na ulazu u metro, „da te poznajem već godinama?“

„Zato što mi se sviđate“, rekla je, „i zato što ne želim ništa od vas. I zato što se poznajemo.“

„Zbog tebe se osećam kao vrlo star čovek i kao otac.“

„Sad mi objasnite“, rekla je, „zašto nemate kćeri poput mene kad već toliko volite decu?“

„Ne znam.“

„Šalite se!“

„Hoću da kažem...“ Zaćutao je i odmahnio glavom. „Dakle, moja žena, ona... ona uopšte ne želi decu.“

Devojci osmeh nestade s lica. „Žao mi je. Zaista sam pomislila da se šalite na moj račun. Budala sam.“

„Ne, ne“, reče on. „Dobro je to pitanje. Odavno već više nikom nije stalo da ga postavi. Dobro pitanje.“

„Hajde da pričamo o nečem drugom. Jeste li ikad mirisali staro lišće? Zar ne miriše na cimet? Evo. Pomirišite.“

„Pa da, *stvarno* pomalo podseća na cimet.“

Pogledala ga je bistrim crnim očima. „Svaki put izgledate šokirani.“

„Samo nisam imao vremena da...“

„Da li ste pogledali produžene reklamne panoe, kao što sam vam i rekla?“

„Čini mi se. Jesam.“ Morao je da se nasmeje.

„Smeh vam je mnogo milozvučniji nego pre.“

„Zaista?“

„Mnogo opušteniji.“

Osetio se rasterećeno i udobno. „Zašto nisi u školi? Svaki dan te gledam kako lutaš unaokolo.“

„Oh, nimalo im ne nedostajem tamo“, rekla je. „Kažu da sam nedruštvena. Ne mešam se s drugima. To je vrlo čudno. U stvari sam vrlo društvena. Sve zapravo zavisi od toga šta smatrate društvenošću, zar ne? Za mene društvenost znači razgovor s vama o ovakvim stvarima.“ U ruci je začegrtala kestenjem što je otpalo s drveta u prednjem dvorištu. „Ili razgovor o tome koliko je svet čudan. Druženje s ljudima je lepo. Ali ja mislim da nije društveno kad skupite gomilu ljudi i ne date im da govore, a vi? Sat televizije, sat košarke ili bejzbola ili trčanja, još jedan sat istorije emitovanja ili sat slikanja, pa još sporta, ali znate, mi nikad ne postavljamo pitanja, ili ih bar većina ne postavlja; samo vam serviraju odgovore, bing, bing, bing, a mi samo sedimo i još četiri sata gledamo filmskog nastavnika. To za mene uopšte nije društvenost. Nego samo gomila levaka i mnogo vode koja se sipa odozgo i curi odozdo, a oni nam pričaju da je ta voda vino. Do kraja časova toliko smo iznureni da možemo samo da odemo ili na spavanje ili pravo u Zabavni park da udaramo ljude, da lomimo

stakla u Razbijačnici prozora ili da kršimo kola velikom čeličnom kuglom u Kršionici kola. Ili da sednemo u automobile i jurimo ulicama, trudeći se da pridemo što bliže banderama u igrama 'kukavice' ili 'čukni haubu'. Verovatno jesam sve ono što tvrde da jesam, u redu. Nemam nijednog prijatelja. To valjda dokazuje da sam nenormalna. Ali svi koje poznajem ili urlaju kao mahniti ili plešu kao mahniti ili se tuku. Da li ste primetili koliko ljudi danas povređuju jedni druge?"

„Zvučiš strašno stara.“

„Ponekad sam drevna. Bojim se svojih vršnjaka. Međusobno se ubijaju. Je li uvek bilo tako? Moj stric kaže da nije. Samo prošle godine upucano je šest mojih prijatelja. Deset ih je poginulo u saobraćajnim nesrećama. Bojim ih se, a oni me ne vole zato što se bojim. Moj stric kaže da je njegov deda pamtio vreme kad se deca nisu ubijala. Međutim, to je bilo davno, kad je sve bilo drugačije. Tada su verovali u odgovornost, kaže moj stric. Znae, ja sam odgovorna. Pre mnogo godina dobijala sam po turu kad je trebalo. A svu kupovinu i spremanje kuće obavljam ručno.

Ali više od svega“, rekla je, „volim da posmatram ljude. Ponekad se vozim metroom čitav dan, pa ih gledam i slušam. Samo želim da shvatim ko su i šta žele i kuda idu. Ponekad čak odem i u Zabavni park i vozim se u mlaznim automobilima kad se trkaju na obodu grada u ponoć, za šta policiju nije briga dokle god su vozači osigurani. Samo svima dajte osiguranje od deset hiljada i svi će biti srećni. Ponekad se šunjam metroom i prisluškujem. Ili zastanem kod fontana sa sodom, i znate šta?“

„Šta?“

„Ljudi ne razgovaraju ni o čemu.“

„Oh, *sigurno* grešiš!“

„Ne, baš ni o čemu. Uglavnom navode mnoga imena kola i odeće i bazena i kažu: baš super! Međutim, svi oni govore isto i niko ne govori drugačije ni od koga drugog. A u klubovima se uglavnom drže automati za šale s jednim te istim šalama, ili muzički zidovi osvetljeni šarenim dezenima koji trče uzbrdo i nizbrdo, ali sve je to samo boja i apstrakcija. A u muzejima!, jeste li *ikad* zašli u muzej? Sve je apstraktno. Više nema ničeg drugog. Moj stric kaže da je nekada bilo drugačije. U davno vreme slike su štošta govorile, čak su prikazivale i *ljude*.“

„Tvoj stric je rekao, tvoj stric je rekao. Tvoj stric mora da je izuzetan čovek.“

„Jeste. Svakako jeste. Pa, moram da pođem. Doviđenja, gospodine Montaže.“

„Doviđenja.“

„Doviđenja...“

Jedan dva tri četiri pet šest sedam dana: požarna stanica.

„Montaže, vereš se uz tu šipku kao ptica po drvetu.“

Treći dan.

„Montaže, primetio sam da si danas ušao na zadnja vrata. Ker te muči?“

„Ne, ne.“

Četvrti dan.

„Čudna stvar, Montaže. Jutros sam čuo. Brigadir u Sijetlu namerno je namestio Mehaničkog Kera na svoj hemijski sastav i pustio ga. Kako bi nazvao *takvu* vrstu samoubistva?“